
Humor på vandring

BOKOVERSIKT

Humor i helsevesenet er blitt en stor internasjonal bevegelse med mange virkemidler og stilretninger. Det dreier seg om alt fra alvorlige sosiologiske analyser og til burlesk humor med vitsetegninger, karikaturer og opptreden av profesjonelle klovner på sykehus. Et eget nordisk selskap for medisinsk humor er i full aktivitet, og det er allerede et aktivt nordisk samarbeid innen feltet.

Basert på et islandsk initiativ har Riksutstillinger og legemiddelfirmaet GlaxoSmithKline både laget en vandretstilling og gitt ut denne boken. En tilsvarende utstilling på Island var en stor suksess, og nå vil denne vandretstillingen glede sykehus over hele Norge med i alt 60 karikaturtegninger av norske kunstnere. Tegningene beskriver relasjoner mellom pasient og lege, helse og helsespørsmål. I tillegg er denne boken gitt ut som en samling av både det som er med på utstillingen og vitsetegninger av utenlandske tegnere knyttet til helse og helsespørsmål.

Uttrykksformene går fra Storm P's elskverdige danske humor, via kunstneren Ivar Kvåles fine strek og godmodige folkelige humor til andre tegneres krasse og sterkt karikerte tegninger med til dels groteske emner.

Problemet med å utgi slike bøker er at vi er så forskjellige som lesere og mottakere. Pasienter med alvorlig sykdom er kanskje enda mer sårbare enn andre, slik at groteske virkemidler kan virke støtende og sårende. Andre kan kanskje sette pris på nettopp det groteske og galgenhumor, og det kan av og til hjelpe pasienten til å mestre situasjonen. Tilsvarende forhold gjelder helsearbeideren som kan være utsatt for sterkt psykisk press i det daglige virke, og hvor mestringsstrategier kan innbefatte humor i forskjellige former.

Tegningene i boken settes i en større sammenheng gjennom flere innledningskapitler av kjente personer innenfor norsk helsehumor, alt fra presidenten i det nordiske humorselskapet, Stein Tyrdal, til humorpioner og psykolog Sven Svebak. Ingvild Henmos introduksjon om nytten av latter fører oss rett inn i helsevesenets mangfold.

Denne boken er et pionerarbeid som vil støte noen og glede mange. Sven Svebak oppsummerer det slik: "Selv den største humorist dør til slutt, men sansen for humor bidrar til å gjøre livet lettere mens det varer. Sansen for humor er som støtdemperen i en bil: den gjør ferden langs livets landevei mykere når veien blir dårlig. I tillegg gir den vennlige humoren en effekt på mennesker omkring oss. Den knytter bånd mellom oss og gir oss en spesiell følelse av fortrolighet og vennskap."

Derimot virker ondskapsfull humor slik at den trekker grenser mellom mennesker. Sarkasme, harselas og mobbing, pakket inn som humor, bygger murer mellom mennesker. Prisen blir som fortjent: det gode sosiale nettverket forsvinner. Ensomhet er ingen god støtte når livet stiller oss på prøve. Ingen hjelp er større enn omsorgen for en god venn med et humoristisk glimt i øyet når alt ser som mørkest ut. Men en god venn forstår også å dele alvor. Galgenhumor kan kjennes som en krenkelse. Fortrolighet og sympati gir det beste rom både for humor og alvor. Denne enkle visdommen er beskrevet i kjent gruk fra den danske dikteren Piet Hein: Den som kun tar spøk for spøk og alvor kun alvorlig, han og hun har faktisk fattet begge dele dårlig.”

Boken er herved anbefalt til alle helsearbeidere, men i små doser om gangen, og unngå å bruke for bitre midler når man er som mest sårbar.

Ole DidrikLærum

Avdeling for patologi

Haukeland Sykehus

Publisert: 10. desember 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 10. juli 2026.